

Náučný chodník po stopách baníctva v Dobšinej

Kraj:	Košický
Okres:	Rožňava
Geomorfologické jednotky:	Revúcka vrchovina a Volovské vrchy
Geologická jednotka:	gemerské pásmo
Chránené územie:	žiadne
Prístup:	bus Dobšiná, námestie
Východiská:	1. trasa - Dobšiná, Námestie baníkov 2. trasa - Dobšiná, Lániho Huta, námestie
Trasa:	1. trasa: Dobšiná, Námestie baníkov - evanjelický kostol - Zimná ul. - ul. SNP - Záhradná ul. - Lániho Huta, námestie - Flos - Rik - Dobšiná 2. trasa: Dobšiná, Lániho Huta, námestie - Gápel baňa - Flos - Rik - Dobšiná, Lániho Huta, námestie
Dĺžka, prevýšenie:	1. trasa - 6,6 km, prevýšenie 290 m 2. trasa - 4 km, prevýšenie 350 m
Čas prechodu:	1. trasa - 3 h, 2. trasa - 3 h
Počet zastávok:	1. trasa - 8 (číslo 1 až 9 okrem 7), 2. trasa - 2 (číslo 6 a 7)
Náročnosť:	obe trasy - stredne náročné

Zameranie chodníka: historické, banícke

Typ chodníka: samoobslužný, okružný, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Začiatok trasy náučného chodníka až powyše Lániho Huty vedie zväčša súbežne so žltou turistickou značkou.

Rok otvorenia: 2013

Aktuálny stav: Informačné panely sú zachovalé. (2021)

Textový sprievodca: nie je

Kontakt: Terra incognita Košický kraj; Turistické informačné centrum Dobšiná, Námestie baníkov 384, 049 25 Dobšiná, tel. 0918 615 189

Poznámka: Na oboch trasách náučného chodníka sa nachádzajú turistické prístrešky, lavice, stoly a smerovníky.

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie v obmedzenej miere.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Dobšiná. Staré banské mesto medzi Popradom a Revúcou na styku Revúckej vrchoviny a Volovských vrchov v údolí Dobšinského potoka a jeho prítokov nad jeho ústím do Slanej. Od založenia (po roku 1326) sa v jeho okolí ťažili rozličné kovy: striebro, železo, meď, kobalt, nikel a ortuť. Ťažba rúd sa skončila v 19. storočí. V roku 1680 postavili v Dobšinej prvú vysokú pec na Slovensku. Hutnícka výroba tu zanikla koncom 19. storočia. Severne od mesta je vodné dielo Dobšiná s hydroelektrárnou, prečerpávajúcou vodu do vodnej nádrže Palcmanová Maša. V historickom jadre mesta sú viaceré klasicistické domy. Dominantou Dobšinej je pôvodne neskorogotický evanjelický kostol. V centre sa nachádza neorenesančná radnica z roku 1870 a na okraji mesta sú pozostatky hámrov, mlyna a pily. Na základe náhodného objavu banskej mapy a ďalších historických dokumentov z roku 1876 bola pri samom severnom okraji územia mesta v blízkosti Dobšinskej ľadovej jaskyne nedávno lokalizovaná unikátna prieskumná štôlna, v ktorej sa v minulosti zisťovala využitelnosť zásob hnedého uhlia (viac na náučnom chodníku Dobšinský chotár).

Lániho Huta. Chatová osada a rekreačná oblasť v závere doliny Lániho potoka v západnom cípe Volovských vrchov asi 3 km na západ od Dobšinej v mieste bývalej huty a rozsiahleho železiarskeho komplexu, založeného uhorským právnikom, krajinským úradníkom a podnikateľom Pavlom Lánim (1670 - 1733, aj Lányi či Lány) v rokoch 1706 - 1716. Počas povstania Františka II. Rákociho sa Láni pridol ako protestant ku kuruckému povstaniu a významnou mierou mu pomáhal. Dodával pre kurucké vojská kvalitnú oceľ a zriadil zbrojárske dielne, kde sa kovali meče a odlievali delové gule i hlavne pušiek. V roku 1696 bol povýšený do šľachtického stavu. Stal sa krajinským poslancom Františka Rákociho II. a miestodržiteľom Gemera. V roku 1723 pre svoju vnútornú potrebu vyrobil sám papierové peniaze. Boli malé okrúhle s priemerom 3 cm a boli opečiatkované jeho pečatným prsteňom, na ktorom bol jeho šľachtický erb. Boli to prvé papierové peniaze v Uhorsku.

Ložisko azbestu v Dobšinej. Dobšiná bola jediným ložiskom azbestu na Gemeri, ktoré malo hospodársky význam. Prvé prieskumné práce vykonal Michal Petrovič, správca Pavla Lániho, v roku 1723. Pre malú dĺžku azbestových vlákien a pomerne veľké znečistenie považovali dlho surovinu za

nevhodnú na využitie. Až v roku 1919 boli v serpentinite zistené žily azbestu. Prevádzku zahájili v roku 1928. Ročná výroba vláknitých azbestov dosahovala 1 800 – 2 000 t. Chryzotilový azbest sa tu ťažil až do 60. rokov 20. storočia. Po jeho vyťažení sa výroba orientovala na získavanie serpentinitovej múčky (mikroazbest) a drveného kameniva. Ťažbu serpentinitu zastavili v roku 1998 a ťažobná spoločnosť sa transformovala v roku 1999 na Silicon, a. s., orientovanú na ekologické odstránenie a ekonomické využitie druhotnej suroviny z hál v Dobšinej.

Palcmanská Maša. Miestna časť obce Mlynky a nad ňou ležiaca rovnomenná umelá vodná nádrž (priehrada) na hornom toku Hnilca na styku Slovenského raja a Volovských vrchov. Osada vznikla okolo roku 1800 v súvislosti s výstavbou vysokej pece a hámrov. Vodná nádrž je súčasťou prečerpávacej vodnej elektrárne Dobšiná, prvej prečerpávacej elektrárne na Slovensku, spustenej v roku 1953. Celková plocha nádrže je 85 ha. Výstavbe padlo za obeť niekoľko domov v obciach Dedinky a Stratenská Píla. Teplotou vody patrí medzi najchladnejšie vodné nádrže na Slovensku. Účelom priehrady bola výroba elektrickej energie a regulovanie toku Hnilca. Voda z Kaplanovej turbíny odteká takmer 3 km dlhým tunelom popod Dobšinský kopec z povodia Hnilca do povodia Slanej. Dnes nádrž plní aj funkciu rekreácie a rybolovu. (Viac na náučnom chodníku Dobšinská Maša.)

Názvy informačných panelov

1. Slávna banská história mesta Dobšiná
2. Gotický evanjelický kostol a Banícke združenie v Dobšinej
3. Starý ľudový dom
4. Geografické podmienky okolia Dobšinej a spôsob obživy obyvateľstva
5. Banská doprava
6. Pavol Lányi
7. Gápel a jeho medené ložiská
8. Dobšinské povesti
9. Stopy po kutacej činnosti na Riku a Jeruzalem

